

УДК 130.2:62

Д.С. Пхосалі, Т.М. Матюх к. філос. н.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне
(Україна)

ФЕНОМЕН ТЕХНОКРАТИЗМУ

D.S. Pkhosali, T.M. Matiukh, Ph.D.

THE PHENOMENON OF TECHNOCRACY

На сучасному етапі розвитку дедалі очевиднішим стає факт збільшення впливу науки, техніки і технології на формування як соціально-політичної реальності, так і світоглядних орієнтацій людини і суспільства. Дослідження того, як це відбувається, і в яких результатах втілюється, складає основний зміст технократизму. Саме технократичний підхід до світу і людини, генетично пов'язаний із сучасною цивілізацією, претендує сьогодні на роль детермінуючого фактора суспільної свідомості. Це обумовлює актуальність розгляду питань, пов'язаних із становленням та особливостями технократичної свідомості.

Висвітленням процесу технократизації суспільного життя і свідомості у XX ст. займаються американські дослідники, зокрема, Т. Веблен, Д. Белл, Дж. Гелбрейт, Е. Тоффлер. У вітчизняній політичній науці дослідженням технократизму у різний період займалися такі вчені, як В. П. Бех та І. В. Малик, В. Г. Попов, що виявляли різні аспекти взаємозв'язку між людиною, суспільством, технікою.

Термін технократизм належить до таких понять філософської мови, які не піддаються однозначній дефініції. Під технократизмом дуже часто розуміють: по-перше, концепцію панування в сучасному суспільстві технічних фахівців на основі здійснюваної ними наукової або технічної експертизи проблем і рішень; по-друге, спосіб мислення, характерний для значної частини управлінської еліти, в рамках якого будь-яка проблема розглядається як проблема чисто технологічна: в її вирішенні пріоритет віддається формально-раціональному досягненню поставлених цілей. Такий спосіб мислення не враховує віддалених наслідків управлінських рішень, їх впливу на людину, цінності культури і має антигуманний, руйнівний характер.

Ми під технократизмом розуміємо соціально-філософську концепцію, яка перебільшує роль техніки, технологій, вчених у розвитку не тільки матеріальної діяльності людини, а й усього соціального життя суспільства в цілому. Технократизм як форма суспільної свідомості постав наприкінці XIX - початку XX століття, поступово і невідворотно стали «технізуватися» економічне, слідом політичне життя та спосіб суспільного мислення у більшості так званих «цивілізованих країн» світу.

На теоретичному рівні технократична концепція базується, як відмічає Р. Мартинов, на засадах технологічного детермінізму – методологічної настанови, яка приписує вирішальне значення в розвитку суспільно-економічних структур змінам технічного і технологічного боку виробництва. У найбільш радикальному варіанті така настанова являє технічну цивілізацію як таку, що існує незалежно від людини і суспільства і має свою логіку розвитку, прогресивного вдосконалення. Людина лише матеріалізує технічний розум, який визначає соціальний розвиток, виходячи із принципів оптимальності, системності, ефективності тощо. Звідси – і власне класична ідея технократії – про можливість і необхідність влади, яка базується на знанні, компетенції [1; с. 205].

Ціннісний світ технократизму є сьогодні досить поширеним і впливовим. Технократизм не просто ставить в центр світу техніку, витісняючи людину, а

застосовує цінності, сформовані під впливом науки, техніки і технологій до навколишнього світу і в міжособистісних стосунках. У жорсткій детермінації виробничого процесу, в вражаючій уяві могутності техніки викристалізувалося уявлення про людину як підлеглий і обслуговуючий техніку елемент. Нова технократична етика, звичайно, не зводиться ні до етики науки, ні до етосу наукового співтовариства або етичного кодексу інженера. Відмінність технократичної етики в її відриві від цих професійних груп і охопленні широких верств населення.

Саме по собі технократичне мислення має багато переваг перед його іншими формами:

По-перше, йому властива логічність і послідовність.

По-друге, при використанні цього мислення успішно вирішуються практичні завдання по створеному раніше алгоритму (економічні, виробничі, інженерні тощо).

По-третє, технократичне мислення позбавлене рефлексії про культуру; це дозволяє, абстрагуючись від безлічі зовнішніх факторів, сконцентрувати увагу на головному завданні, спростити його до такого, що піддається вирішенню існуючими методами.

По-четверте, для такого мислення практично відсутня відмінність між живим і неживим; навіть швидше, живе повинно підкорятися тим же правилам, що і неживе.

Сьогодні поширенню та популяризації цінностей технократизму сприяє зростаюча залежність існування людини від техніки, а також ускладнення суспільно-політичних процесів, що потребує особливих моделей управління, заснованих на ідеях ефективності та раціональності.

Разом з тим концепціям технократизму протистоять, з одного боку, концепції пріоритету духовних цінностей в житті суспільства (релігія, філософія культури, філософія життя, екзистенціалізм), а з іншого, концепції збалансованої взаємодії технічного прогресу і духовної сфери, здійснюваного з позицій гуманізму під контролем всього суспільства за допомогою його демократичних політичних інститутів.

Література

1. Мартинов Р. С. Технократична свідомість: до з'ясування проблеми витоків і умов існування / Р. С. Мартинов // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. праць / Гол. ред. В. В. Лях. – Вип. 41. – К.: Український центр духовної культури, 2004. – С. 204-213.
2. Миронов А. В. Ценности технократизма // Вестник Российского университета дружбы народов, серия Философия, № 2 2009. – С. 4-10.